

Vammaisneuvostopäivä

Ajankohtaista kuntien vammaispalveluissa

Erityisasiantuntija Jaana Viemerö
Suomen Kuntaliitto
10.12.2018

Vammaispalvelut muutosten keskellä

- Vammaispalveluihin vaikuttavat tällä hetkellä usean eri alan lainsäädäntömuutokset.
- Tulevaisuudessa vammaisneuvostojen rooli korostuu, mutta vaikuttaminen vaatii myös useiden eri hallinnonalojen seuraamista.

Ajankohtaista vuonna 2018

Vammaispalveluihin ovat vaikuttaneet mm. seuraavat asiat:

- Laki liikenteen palveluista, liikennepalvelulaki
- ”Ei myytävänä” –kansalaisaloite
- Henkilökohtaisen avustajan ammattitutkinto
- Lakimuutokset vaihtelevan työajan sopimukseen

Laki liikenteen palveluista

- Taksikiintiöt ja taksa-asetus sekä asemapaikka,- päivitys- ja ajovelvoite poistuivat lain tullessa voimaan 1.7.2018.
- Taksiliikennettä saa harjoittaa henkilöauton lisäksi kuorma-autolla, pakettiautolla, kevyellä ja raskaalla nelipyörällä sekä kolmipyörällä

Esteettömät ajoneuvot

Esteettämiä takseja on kaksi kokoluokkaa.

- Pienen esteettömän ajoneuvon pyörätuolipaikan tila on hieman nykyisen esteettömän taksin pyörätuolipaikkaa suurempi.
- Suuri esteetön ajoneuvo vastaa pyörätuolipaikan koon osalta nykyistä invataksia.

Kuntien tehtävät henkilökuljetuksissa

Perusopetuksen koululaiskuljetukset
(perusopetuslaki).

Sosiaalihuollon henkilökuljetukset

- Vammaispalvelulaki ja –asetus
- Sosiaalihuoltolaki
- Laki kehitysvammaisten erityishuollosta

”Ei myytävänä” -kansalaisaloite

Aloitteen tarkoituksena oli aluksi saada vammaispalvelut suljettua hankintalain soveltamisen ulkopuolelle. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan se ei ole EU-direktiiveistä johtuen mahdollista (Työ- ja elinkeinoministeriön tiedote 17.10.17). Nyt tavoitteena on, että hankintalain mukainen vammaispalveluiden kilpailutus kiellettäisiin.

”Esitämme, että julkisia hankintoja koskevan lain 9 §:ään lisätään 16. kohdaksi soveltamisalueen seuraava rajaus: Tätä lakia ei sovelleta sellaisten vammaispalveluiden hankintaan, joissa on kyse vammaisten henkilöiden välttämättömän huolenpidon ja tuen tarpeista ja tarpeisiin liittyvistä palveluista asumisessa ja jokapäiväisessä elämässä”.

Kansalaisaloitteen taustajärjestöjen pelkona on, että kansalaisaloitetta ei ehditä käsitellä nykyisellä hallituskaudella ja se raukeaa. Markku Virkamäen 5.12.18 kolumnin mukaan ”Ei myytävänä -kansalaisaloite on tulossa eduskunnan käsittelyyn ilmeisesti joulutauon jälkeen”.

Vammaispalvelujen järjestäminen

Erilaisia järjestämistapoja

- oma tuotanto, palveluseteli, ostopalvelut, henkilökohtainen budjetointi.

Palvelusuunnitelman merkitys

- » Tarvitaanko esim. kokonaisvaltaista asumisen palvelua vai kotiin vietäviä erilaisia palveluja
- » Palvelumuotoilu voi tuoda uusia näkökulmia
- » oma tuotanto, palveluseteli, ostopalvelut, henkilökohtainen budjetointi.

Myös hankintalaki mahdollistaa valintamahdollisuuksia

- » Hankintalain 12 luku mahdollistaa erilaisia joustavia menettelyjä
- » Esim. puitejärjestelyn omainen järjestely, jossa asiakas voi suorittaa lopullisen valinnan palveluntuottajien välillä
- » Pitkäaikaisten asumispalvelujen osalta huomioitava hankintalain 108 § erityisesti sopimuksen keston osalta

Ostopalvelut

- Jos ostetaan oman organisaation ulkopuolelta, hankintalaki sitoo kuntia
- Hankintalain pohja EU:n hankintadirektiiveissä (2014), joissa vammaispalvelut ovat soveltamisalassa
- Hankintalain 12 luku säätelee sote-palveluiden kilpailuttamista. Luvun menettelysäännökset korostavat asiakkaan asemaa palveluiden käyttäjänä.

Hankintalaki

108 § Palvelujen käyttäjien tarpeiden huomioon ottaminen hankinnoissa

- Tämän luvun mukaisissa palveluhankinnoissa hankintayksikön on otettava huomioon kyseistä palvelua koskeva lainsäädäntö. Sosiaali- ja terveyspalvelujen hankinnassa palvelun käyttäjien yksilöllisten ja pitkäaikaisten sekä toistuvien hoito- tai sosiaalipalvelujen turvaamiseksi hankintayksikön on otettava huomioon käyttäjien erityistarpeet ja kuuleminen siten kuin muualla laissa säädetään.*
- Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, hankintayksikön on sosiaali- ja terveyspalvelujen hankinnassa otettava huomioon palvelujen laatuun, jatkuvuuteen, esteettömyyteen, kohtuuhintaisuuteen, saatavuuteen ja kattavuuteen, eri käyttäjäryhmien erityistarpeisiin, käyttäjien osallistumiseen ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen sekä innovointiin liittyvät tekijät.*
- Pitkäkestoisia hoito- ja asiakassuhteita koskevan sosiaali- ja terveyspalvelun hankinnassa hankintayksikön on määritettävä sopimusten kesto ja muut ehdot siten, että sopimuksista ei muodostu kohtuuttomia tai epätarkoituksenmukaisia seurauksia palvelun käyttäjille.*

Henkilökohtaisen avustajan ammattitutkinto

- Henkilökohtaisen avustajan tutkintonimike kuuluu puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan ammattitutkinnossa kotityöpalvelujen osaamisalaan.
- Tutkinto tuli voimaan vuoden 2018 alusta alkaen.
- Henkilökohtainen avustaja on suojattu tutkintonimike, jota voivat käyttää vain tutkinnon suorittaneet henkilöt.
- Ammattitutkinnon laajuus on 150 osaamispistettä

Ammattitutkinnon haasteita

- Sosiaali- ja terveydenhuollossa on vakiintuneessa käytössä henkilökohtaisen avustajan ammattinimike. Saman nimikkeen käyttö tutkinto- ja ammattinimikkeenä tulee aiheuttamaan sekaannuksia ja vääriä tulkintoja.
- Henkilökohtaisen avustajan tehtäviin ei ole koulutusvaatimuksia -> avustajan koulutus ei vaikuta palkkaukseen
- Henkilökohtaisen avustajan ammattitutkinto on laaja, 150 osp -> laskennallisesti 30 osp suorittaminen kestää lukukauden
- Avustettava määrittää itse avustajan työtehtävät siitä riippumatta, kuka henkilökohtaisen avustajan työnantajana toimii -> osaamisen määrittely vaikeaa.

Lakimuutokset vaihtelevan työajan sopimukseen

- Vaihtelevaa työaika koskevat lakimuutokset tulivat voimaan 1.6.2018.
- Muutokset koskevat työsopimuksia, joissa työaika vaihtelee vähimmäis- ja enimmäismäärän välillä (esimerkiksi 0–40 t/viikko).
- Henkilökohtaisilla avustajilla on työsopimuksia, joihin muutokset vaikuttavat

Vaihteleva työaika

- “Jos työnantaja haluaa merkitä vaihtelevaa työaikaa noudattavalle työntekijälle työvuoroja, jotka ylittävät työsopimuksessa sovitun **vähimmäistyöajan**, työntekijälle on varattava tilaisuus ilmoittaa määräaikaan mennessä, missä määrin ja millä edellytyksillä hän voi ottaa työtä vastaan. Määräaika ei saa olla aikaisemmin kuin viikkoa ennen työvuoroluettelon laatimista”.

Tulevaa lainsäädäntöä

- Vammaispalvelujen järjestämiseen tulevaisuudessa vaikuttavat vammaislainsäädännön uudistus, asiakasmaksulakiuudistus sekä sote –uudistus.

Uusi vammaispalvelulaki (Valas)

- Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman työryhmän tehtävänä oli sovittaa yhteen nykyinen vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki.
- Sote- ja maakuntauudistuksen jälkeen maakunnat vastaisivat sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisestä. Myös uudessa vammaispalvelulaissa tarkoitettut erityispalvelut kuuluisivat maakunnan vastuulle.
- Hallituksen esitys annettiin eduskunnalle 27.9.2018. Lain on tarkoitus tulla voimaan vuonna 2021.

Uusi asiakasmaksulaki

- Jatkossa maksuja saisi periä vain niistä palveluista, joiden maksuista on säädetty laissa. Jos palvelusta ei ole säädetty, siitä ei voisi periä maksua. Laissa säädettäisiin edelleen vain palvelujen enimmäismaksuista.
- Nykyisin maksuttomiksi säädetyt sosiaali- ja terveysterveyst palvelut säilyisivät pitkälti edelleen maksuttomina
- pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksuja yhdenmukaistetaan
- Lakiesitys oli lausunnolla syyskuun puoleenväliin asti.

Sote- ja maakuntaudistus muuttaa toimijakenttää, tehtäviä ja yhteistyötarpeita

Maakuntaudistuksessa vammaispalvelulain, kehitysvammalain ja sosiaalihuoltolain mukaiset tehtävät siirtyvät maakuntaan.

Maakuntalaki ja vammaisneuvostot

”Maakunnan on huolehdittava asettamansa neuvoston toimintaedellytyksistä.

Vammaisneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa maakunnan toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä vammaisten henkilöiden ja heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta. Vaikuttamistoimielimet tulee ottaa mukaan osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen maakunnassa”.

*Hyvää joulun aikaa
kaikille!*